

Del Quinto Mandamiento.

Botganen Mandamentuba da inon ez illtea.

Botganen Precepto onetan prohibietan deuseu Jain
coae illtea guse Propimoae guse autoridade particularna
gaiti, Jain equitea bere personan, eta guse izatea ga
itz. Esan dot illtea guse autoridade propio gaiti, cepai
ti ezta peccatu illtea autoridade publico gaiti, equiten
davena leguez Justiciae sententietan ditubanaquin exist
cena, edo guerra legitimoan, eta justoan. Eta esan
badot ere illtea Propimoa, dago prohibidario ene, illtea
berbera, edo desecta existea gaitoz. Bana illteco
desecta danean justo gaiti eusten Jaincoa, au izango
da virtutea, in Pablo inaren antceea, san ebenian.
Cupio dissolvi et esse cum Christo.

Del homicidio.

Yllten davenae, edo existen davenae Propimoa
gravemente, peccatu mortala equinaz otean, dauco
obligaciona virtutea heridubari equin jacon dambac,
eta bere sendapen gaitubac, eta eton jatenae exist
zati persona propio aei, mantemietan ditubana illa
obligacionoz, sola Quasae, semeae, edo Ematua.
Bana au gusti au izango da juston prudenter Tucioza,
da peccatu gravissimo au, bada quentzen deuto Quizo
nam onie ardiena, da ma vicia, eta Jaincoari emotien
edo quentceien Juridiciora: ego occidam, et ego vivere
faciam, die berac. Tatea, eta edatea larequi, da gu

lao pecatu, eta da veniala, excusa gravea estancan, eta
estancan danu gravea peligruc; baina excusa gravea
bada, advertietan dala danu gravea da pecatu mortala,
eta da eche arren, vicien, eta unimeen perdicinba vicio
madaricatu ar. ... auzaiti eran zara, eta ondo, guerago
illten davela puliac espaiac bano. Once gaiti eran eben
Davidec, euren estancia dala ya euren sepultura iriguia:
cegaiti estapo unim sepulturati alacac. Naturalcia
guchigar contentetan da; Dio Galenoc: Natura paucis contenta.
bana batzuben vicia da pe euña, bada apenas pensetan
daube beste gacetan, jaten eta edaten bano ase artean.
Once danque euren Jaincozat triplia: quorum Deus ven
tex est.

Emacumeac oituten davenac jaten burra, gatra,
iotza, edura, edo alao gauzac, equiten jatela danu gra
vea orarrecan, pecatu equiten daube mortalmente; danu
ba orpada gravea, pecatuba irango da veniala, eta
beti absteridu beardina alao vicioti.

Baita pecatu equiten dan, desietan deutzanac bene
proximoari viltzea, bada ere hereditagaiti harienda,
edo apinguetiati, eta govinnetiati hechia. Desietan oi da
ubena leguez seme donga batzue euren gurasoen existcea,
eta an beauidiot senariac amatecegaiti, desietan dirianac
existcea, dala gorrotagaiti, edo gueldiquetiati libentadeac,
edo contrahetaco beste matrimonio bat: puti au da
pecatu mortala, cegaiti dan faltetia graveamente pro
ximoen amodiora, edo Caridadera; eta ametan esta
bena daqo illic, Dio San Juanec; Qui non diligit, non

net in morte. Ita porquidatuten dany one bene proximoen
existien, do bene depreciazen baten, hacienda, olamun, do
estimacionan, izanico gaurza gravean, pecatu equiten dau
mortalmente; bada gaurza levia, da veniala. Ita falte
tan dau ere daucanac danyuba proximoen ondaueneen,
dana envidia; vicio ain infamea, eta peritentea, ee
ustelquetate dau, eta corrupcion dau envidiosa auzureta
raño, diuana leguez Sabiyac: Putredo oium envidia.
Vicio onegaiti illeben Cainec Abel bene Anaiac; eta onegaiti
saldu euben Josef bene amiac. Raquel ee ere eugui eben Lia
bene Jutien ugaritasunen envidia; invidit Rachel sorori uey.
Dana Raquel, Cain, eta Josen Anaiac, ^{gustiac} izan uian cartiga
dubac Jaincoagaiti, comitetan dana leguez escurta Sagra
duti; eta gurea dixa cartigadubac envidiosae afflicioquin
eta miseriaquin; eusec batzubetan ignoratan badaube ere,
eran ebena leguez Salomonec: Qui alius invidet, ignorat,
quod experta superueniet ei.

De la Maldicion.

Bixas equitea animalia iroz, (equiten daubena leguez
Comunquino Partoreac eta necabaleac,) eta gueiako peca
tu veniala baño; baña bixas equitea personai viotzeti,
eta advertenciaz, da pecatu mortala; esatea leguez: Dia
bubac euango alan, rebentauo alde, berna bijac auico
alyac, de espaduar viotzeti, do faltetan bada aduerten
cia, izango da pecatu veniala. Batzuc escuetan dina
coleriaz: beste batzuc esaten daube, latex inapoten pate
la, eta damututen diriala bexala: onetati eeere eztau

excusetur peccata gravia, binaua esantia orduban bequar
adventencia suficiente, et a vovondatea edo desera alcan
zadu equian pauza gravien Binauae.

Epoten da difficultate andia, atantaro garrino confes
narian, ce vinas izan dinian graveas, et a cein leveas,
cepaiti batrubetan binau equiten Tauberac exequie exauque
tan, et a expliquetan. et a emon ein badeiteque regla se
puruba onetan, mo inclinetan earz, binau aee, provenietan
extinariane paxototi, et a vovondate dongati, diniala re
gularmente venialae; binau datocenae vovondate dongati,
edo venganzaien desoti, diniala regularmente peccata gra
veas, et a au inapten bada ere lasten inacundia ha, edo
colera cenegaz bota vizian; bada dize ya ⁱⁿ Bernando:
leviter transit sed graviter unit, inapten bada ere lasten,
excusetur da vela aris.

De los desafios y Abortos.

Peccatu equiten daube ere mortalmente desafietan ditu
benae berte batzue, admittetan daubenae desafiqua, et a
lagunquetan daubenae; et a dapp excomunicacio parti
onendaco, concusietan daubenae, antasa, edo dinianae
causa eficara desafijuen, et a dixa privatuae elizae Sepul
turali illten dinianae bezagan, Trentico Concilioani denez.

Baita peccatu equiten daube gravissimamente pro
cusetan daubenae, edo solitetan daubenae seindun da
joan emanumien bertitza: emoten daubenae consequba,

medicina, edo recetia antaxas, edo concebido edapuiam;
eta peccatu equiten dau esse consentietan daven emacume
ac, edo equiten baditu exercicio immoderadubae, edo
exorzubae antaxas, nais dala librea nais enonduba. ba
da iramagaiti evitetas infamia, edo reindun dagoan emacume
librien criotcea, ecin executadu leique alais mal
dadea.

Eta criatura begoan animaduta ya, equin cinia
nean dilipencia bentitecrae, eta parnaitu baran efectoa,
convenida uberi gurtiae antaxa, guelitu cinian ex
comuladuta, bada dago escomunicacione pena,
ipso facto incurrenda, alacuentrao. eta Dencho ci
vilae ifinter dau crioti violente eta afrentosoer penas,
eta Tribunal Sivinae, criotza eternoen, eta infernu
cruelissimoer pena corrietietan dauben ~~et~~ edo
aomejetan daubenai atrocidade ain barbaroa, eta crue
la, nota quendu vicia criatura bateni, eta privati
ecurteti Taincoa betico, eta espegoan esse animaduta
criatura, eta parnaitu espasam esse bentitza, da ya pecca
tu mortala puxa iratea, edo apliqueta antaxas me
dicinae, edo Sanguiae.

Baita peccatu equiten daube mortalmente escondu
bae, ueten daubenae matrimoniet, generaciona impedidu
daiguen moduban, eta escondubae estinianae, comitie
tan dauben peccatu mortalez otean euren copulan, ma
liciosamente obretan badaube, generaciona impedidu

Daiguen moduban, edocim motuogaiti daba, cometi
etan daube pecatu mortal andiappa, malicia grave
diferentiaz, iranogaiti pecatu naturalicim contra, et achit
abominablea, eta ichuria Jainco en bequietara.

De la odior.

Prohibietan Dixia mandamentu onetan, pornotoac ere,
cegaiti aborrecietan davenac bere proximoa, da guison illia
llea, dio In Juan Evangelistae; espada obrar, da uxor
dates; eta onda, aborrecietan davenac bere proximoa, edo
deutzanae pornotoac edo vorondateodongia, eta parca
tu quaa estentzanae agraviac, pecatu gaiten dau mor
talmente, iranic gaura gravean, eta dapp absolucioen
incapara. eta combat. confesio eta comunio gaiten di
tuban pornotua deutzanae bere proximoani, conserve
tan ~~da~~ pornotoac bere viorcean, Dixia sacrilegac.
eta ala pornotoac deutzanae bere proximoani, cumplie
taco bere obligacionez, equingo dau; Leonengo, ataxa vior
ceti subtraiti, ez gura iran gainqui, eta deseadu vengue
tia, eta parcatu equiaz agravis gaiten, ofendidu ebenac
escaquetan espadentzo ere parcaioa. Bizaxen amadu
viorceti, cegaiti Christo pure Jainac, ez bacanic aguin
quetan ducen, etaigula aborrecidu, espada ere amadu
daigula quae enemigac; Diligite inimicos vestros. eta
izango da au bartante? Oraindio eta bartante, da preci
so ere emotea amodio onen venaleac, ocasionac et
caquetan davenian, benevolenciac demonstracino aeq.
metan ditubana politiquiac, eta cortesania Christina

Dubae, nola saludetia, edo equitea cordena de. cegaiti falte
tea onetara, da Canidadien falta aguinia, eta onetea es can
daluba; eta amodio au izango ezpada ere ain barrucos
nola arquideena, edo audeena, izango da puchieneti amodio
general bat, cenezar amadu beaz garian alcaz, amaiac
leguez gariana, izanapaiti ita baten semeac, danna gure
Taincoa; eta onegaiti ere esaten dan Christoc amadu dai
guta gure enemigac, izangaitian gure iten semeac
dana Taincoa: ut sitis filii Patris vestri: ibi.

Del amor del Proximo.

Taincon legue gurtia dago comprendi duxi amedian
Taincoa gaura gurtien ganean, eta proximoa gu guoso le
gues; eta cegaiti amodio au, eugui beaz deutzaguna Proxi
moari, ig. no setan danbe arce, cetan conuertetan daben, eta
nola izango dan, diot, ametia Proximoa, berbera leguez,
oala duxtea, eta procuratea al daben bertian, ^{proximoa} obligarino danca
na banchac desectas eta procuratas noberendaco; auda, Nie
naventuranza eterna, eta artara conuertetan daben gurtia:
Ondaan temporalac ez noberendaco eta proximoendaco deseadu
beardina, saluacingen ordenan ezpada; auda, beaz dixian
acc equiteo vici bat, cenezar logradu deitequean gloria
eterna; cegaiti izagotea emendi, da iuguetea avaxicien
edo ambicioen vicuetan.

Amodio onetan, eta Canidadean Proximoari,
cenezar beandutzagun, ez bacanaic deseadu, ezpada proci
radu, eta equin aldeiquisgun ona, dagoi fundaduxic obra

miseri cordiascoae, diuina amalan, sarp corporalae, eta
sarp spiritualae. Corporalae diuina: leenengpa, gueroac viri
tetea. Bigaxena, goledanari jaten emotea. Yungaxena,
eganni danari edaten emotea. Langaxena, pillosae partea.
Bortgaxena, Peregrinacari. oratu emotea. Seigaxena,
captivea rescitatea. Sarpigaxena illac entemeta.
Spiritualae diuina onec: Leenengpa ortaguanari, exaun
tea. Bigaxena beadauenari conseruona emotea. Yung
axena gairqui equiten dauena correquittea. Langaxie
na iniuriac parcaquettea. Bortgaxena triste dagoana
consolitia. Seigaxena pure proximac miserias eta
flaguerac paciencior sufritea. Sarpigaxena Jaincoari
exregutea uiciapaiti ta illac paiti. Onec, craten bayate
ere misericordiascoae, obliquetan daube ocaimo anotan
iusticiar, eta peccatu equiten da gravemente faltetan
dala actara adubari: eta equiar, ece Christo pure
Jainnac emon dequierean iusticio equinean bendicioa
onai, eta bota dequierean maldicio eterna dongai, emon
go dau motuolzat, onac empleadu iniala misericordias
obuetan, eta gairtoac ez; eta Jaincoac ortan inoz condene
tan betico, peccatu graveapaiti espada.

Del Escandalo.

Esan dodanas ortean, prohibietan jacu ere mon
damentu onetan escandaluba, da cratea prohibietan
lacula homicidio spirituala, dana quentceia ani
mai pacien vicia, loxretendana escandalubapaiti;

eta inteligencia beraco euri daigun cex dan.

Escandalua da, esatea edo equitea ce bait, berad gan donquia dana, edo daucana donquien inuipena, ce negaz emoten jacon proximoari ocaino suficientea jau teo pecatuban. Escandalicdea berte batzue izan ditteque directa ta indirectamente. Yzango da directoa, batec inducietan dauenean bertea pecatua, andi etorric jacon pas uehu edo gutoagaiti; inducietan dauenean leguez berte bat, equin daquian juramentu faltoa, inabarteco plei turen bat, edo ostu daquian aprouechetaro gaurza ostu bar; edo solicitetan dan quizonac emacumea bere gutozaco, edo santciten da emacumea profanamente, apete uiduba izateco torpemente quizonac; eta escandalu directo an, izamic materia gravean, da beti peccatu mentala.

Escandalu indirectoa da, eta emoten da, batec u.g. lendanic ecurita, escandalizaduna proximoa, edo padeciduro dauela calte espirituala, equiten dauenean, edo esaten dauenean gaurza dongaren bat, edo daucana gairtoen inuipena; juramentu equitea leguez, blaferte tea, bindoac esatea, esatea berra torpeac, santceia fre cuencias emacumen batean echean, ce regaiti muamuxetan dan, edo equitea berte gaurza batzue bere proximoen presencian edo virtan, esanguetan dauela, dala oxi calte espiritualen ocainoa; baina intentetan ezabela, eta gura ezabela inolaco moduz causadu proximoan. Escan

dalicetan, dicianae, modu osetan, escandalu activo
indirecto agaiti dexte, chiquichoac, edo fragillae, edo
angalae, sauten dimalaco peatuban, fragillae, eta
ignoranteae legues, maliciae ere, berteae emoten deus
ten ocaino agaiti verba am zucen estarian aquin; ba
na provechu baganic, eta induictan estitubala dinea
tamente, edo de proposito.

Berte escandalu bat dago, esaten persona Pharisai
coa, eta da bat escandalicetan danean ecuteti berte
batzuegan gauza onae, botetan ditubela alde gaistora,
euzen intencio danga, eta mali agaiti, jurgutea legues,
bertea confensadu, eta comulguetan dalaco sanni, edo vise
tetan ditubalaco cruceae, dala hipocrita bat &c. Escanda
licetan dana onela obra onen, eta gaistora inuipenic
estanguenen, peatu equiten dan bere malici agaiti; eta
estago obligacione itero obra on onec, ichi etituban
legues Christoc, Pharisaeae escandalicetan bacirian
ere aen; eta onegaiti dexte escandalu oni Phari
seena.

Bacarie faltagan oxain saquitea, emo
ten davenae escandalu indirecto, peatu equiten
daven, eta dagoan obligacione, estete agaiti escan
daluba, itera gauza aec, edo accinoae, ceintzu
ben berteae escandalicetan dan? Exantzuten dot
onetaxa, Canidaaeae, aginguetan deuscurae ame
tea proximoa, aginguetan deuscula ere, escan
dalizadu estaignun, eta izan ezgaitian ocaino a

peccatu equin d'aguiari; au da precepto divina,
eta constetan da ere Christoc esan veneti: Iure
vequijac escandalicetan bazan, ataxa equizu, eta
bota equizu zugandi. Eta onela escandalicetan
davenac bere obragui, eta verba dongaquin, eta
gaintoa d'audienagui, materia ceñtara inducie
tan dabon, bada gravea, peccatu equin d'au non
talmente: materia bada levia, eta exadag circums
tancianic, apravauro davenic, izango da peccatu ve
niala: eta videsquino d'ago obligacioa eritaco
escandalu gurtia, dala directa, eta indirecta, eta
fragileona, camportu equena Tanisena, cepaiti
onac consistetan dau bacanic veibitan davenen
edo escandalicetan d'anen malician.

Emetic inferietan da Claramente Guasac,
fundamentuac equiten ditubena, flafemetan daube
nac, eta vixasac esaten ditubena euren semeen
aurreti, escandalicetan ditubela, eta peccatu equi
ten daubela, bada euren exempluar, exacuten deus
te beste dimbeste, antaxac intencioac exadag que
ere. Baita escandalicetan ditube, euren virtan,
edo ain unnean, nota entzunac izan d'itesquien, uo
tan badaube matrimonioa; cepaiti acino au, eta
beste onelac batzue honestetan baditu ere Matari
monioac, eunac bere naturalerac dira provocati
voac luxuriana. Peccatu equiten daube ere mortal
mente esaten ditubena beste batzuben presencia
verbac, cancioac, chisteac, edo contra d'honestoac,

Cepaiti eraten baditube provoquetas animoas, escan
dalicetan daube directamente, eta eraten erbadina
ere alaco animoas, adventietan bada egon deiteque
ala proximoan catten deue longueen, edo compla
ciencia torpeen, izango da escandalo indirecto:
eta izanik, dan lequez, gravea materia, beti
da pecatu mortala, bapene difficultate bagarik.

